

CYMELLA

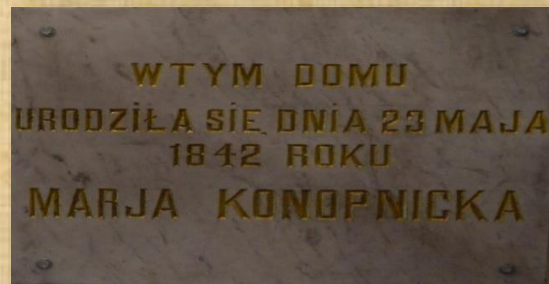
ZE STAREJ SZAFY

(Moi znajomi Marii Konopnickiej)

*ze zbiorów
Biblioteki Publicznej
im. Marii Konopnickiej
w Suwałkach*

WSTĘP

Mówiąc o Suwałkach zazwyczaj wspomina się również Marię Konopnicką, wszak pisarka tu urodziła się i spędziła kilka (7) najwcześniejszych lat życia.

Liczne suwalskie instytucje noszą imię autorki *Roty*, chociażby liceum ogólnokształcące, biblioteka publiczna, gimnazjum, szkoła podstawowa, przedszkole czy też muzeum. Jej pamięci poświęcona została tablica na budynku przy ulicy Kościuszki 31 (tu w l. 1841-1849 mieszkała rodzina Wasiłowskich – obecnie muzeum pisarki), ławeczka z naturalnej wielkości rzeźbą przedstawiającą poetkę, ulica i nowoczesny plac w centrum miasta z pomnikiem autorki¹ (wykonanym z brązu).

¹ Autorem pomnika jest nieżyjący już rzeźbiarz Bohdan Chmielewski (1927-2014).

Dzieciństwo, to okres bardzo rzutuający na rozwój człowieka, najwcześniejsze poznawanie otoczenia - świata i ludzi, kształtowanie osobowości i charakteru. Jak pisze Tadeusz Budrewicz: *Lata pierwszych słów, pierwszych nakazów i zakazów, pierwszych prawd, rozczarowań i wzruszeń. To matecznik wyobraźni i moralności. W innych miejscach się bywa – tu się jest. Ten pierwszy świat nigdy się nie zmienia, w pamięci wciąż trwają te same twarze, drzewa, sprzęty...*². Wprawdzie w późniejszej twórczości pisarki wspomnień związanych z Suwałkami i Suwalszczyzną jest niewiele, jednak motywy suwalskie przewijają się m. in. w jej nowelistyce, chociażby w *Anusi*, *Z cmentarzy* czy *Jak Suzin zginął*.

² T. Burewicz, *Wstęp*, [w:] M. Konopnicka, *Trzy nowele*, Suwałki 1992, s. 7.

KONOPNICKA, Maria **G.Z. Region**
(1842-1910). Autor

Moi znajomi : Martwa natura ; Urbanowa ; Morze ;
Ksawery ; W starym młynie ; Moja cioteczka ; W winiarskim
forcie ; Józik Srokacz ; Maryśka ; Lalki moich dzieci ;
Banasiowa ; Anusia ; Z cmentarzy / Marya Konopnicka. -
Wydanie 2.

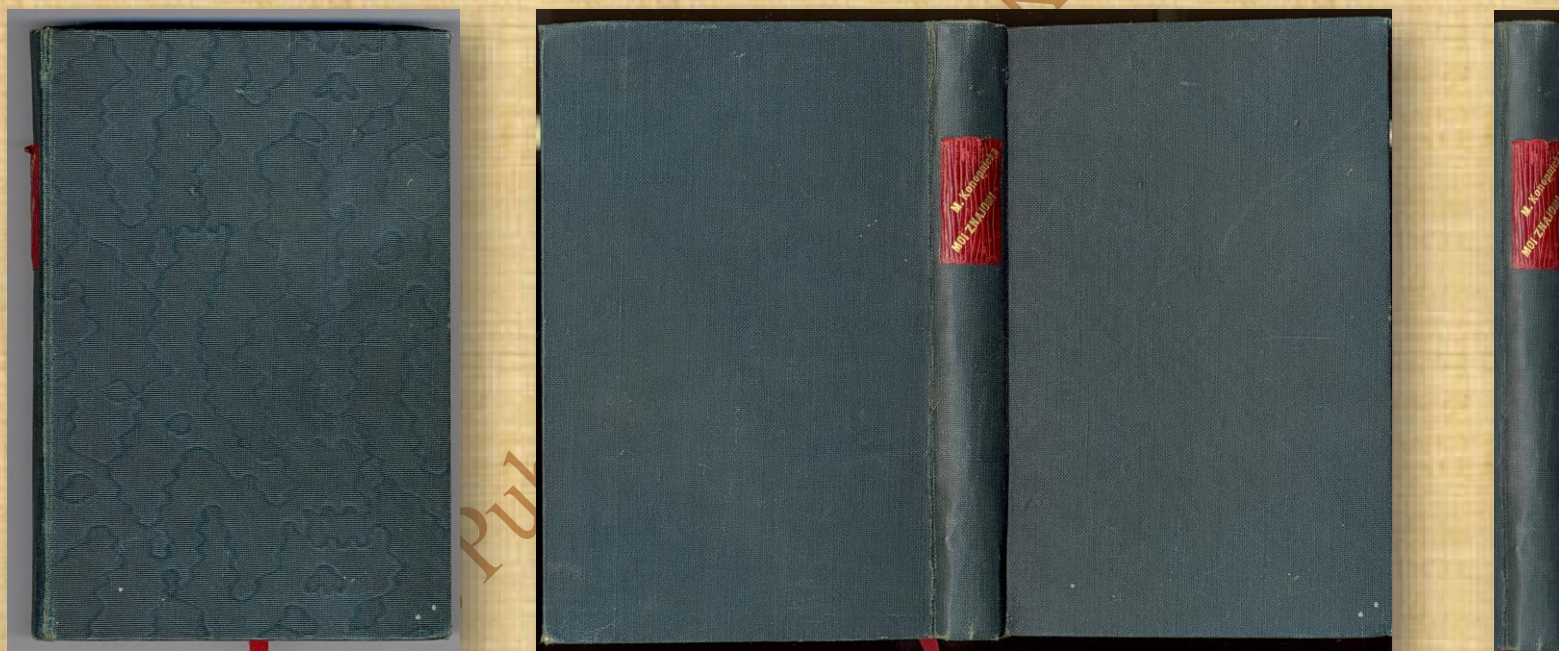
Warszawa : Gebethner i Wolff , 1904 (Kraków : W. L.
Anczyc). - [6], 318, [1] strona ; 19 cm.

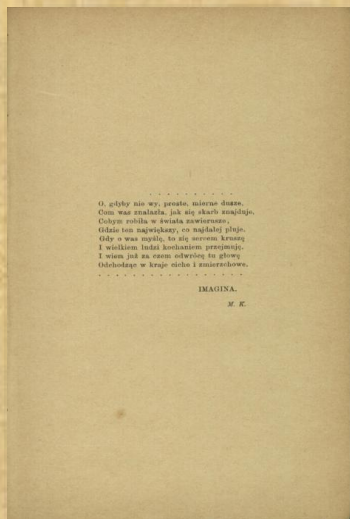
Dzisiaj postanowiliśmy sięgnąć po tomik opowiadań Marii Konopnickiej wydany pod wspólnym tytułem *Moi znajomi*. Jest to drugie, pochodzące z 1904 r., wydanie tejże publikacji (pierwsze ukazało się w 1890 r.). W jej skład wchodzi opowiadania: *Martwa natura, Urbanowa, Morze, Ksawery, W starym młynie, Moja cioteczka, W winiarskim forcie, Józik Srokacz, Maryśka, Lalki moich dzieci, Banasiowa, Anusia, Z cmentarzy*.

Karta katalogowa książki wygenerowana w programie komputerowym SOWA.

Książkę pozyskaliśmy do zbiorów biblioteki na aukcji antykwarycznej (Centrala Księgarska „Dom Książki”) w 1988 r. Jej ówczesny koszt to 8 500 zł, przy cenie wywoławczej 400 zł.

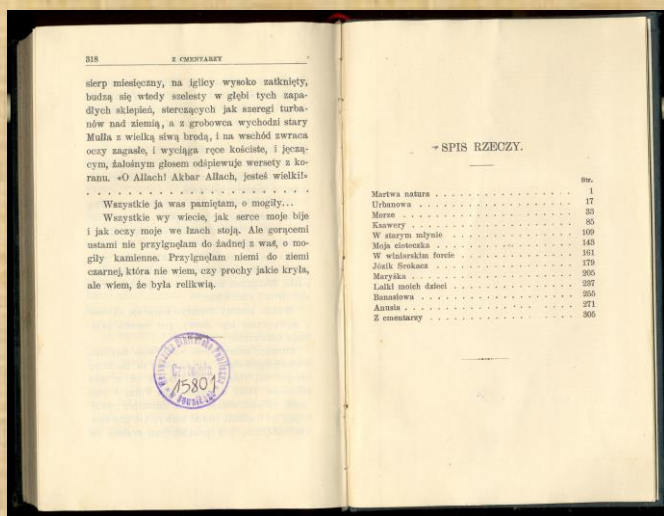
Książkę liczącą 318 s. (20 składek – arkuszy papieru) wydano w poręcznym formacie 19x12 cm, zastosowano arabską paginację. Okładki twarde, płócienne – do oprawy użyto impregnowanego ciemnozielonego płótna. Na grzbiecie książki niewielka czerwona wstawka w formie prostokąta, na której wytłoczono złotymi literami dane dotyczące autora (M. Konopnicka) i tytułu książki (Moi znajomi).

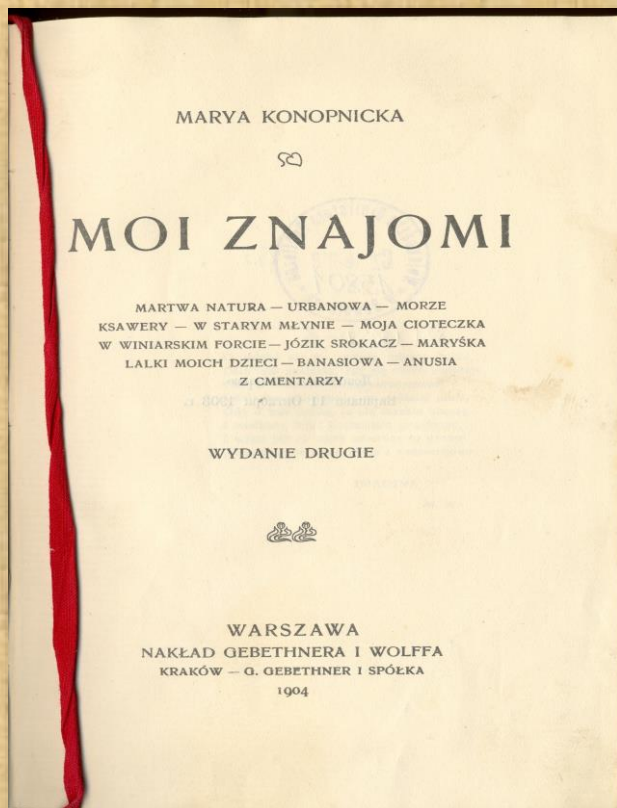

Tekst główny otwiera motto autorki, fragment utworu *Imagina*:

*O, gdyby nie wy, proste, mierne dusze,
Com was znalazła, jak się skarb znajduje,
Cobym robiła w świata zawierusze,
Gdzie ten największy, co najdalej pluje.
Gdy o was myślę, to się sercem kruszę
I wielkiem ludzi kochaniem przejmuję,
I wiem już za czem odwrócę tu głowę
Odchodząc w kraje ciche i zmierzchowe.*

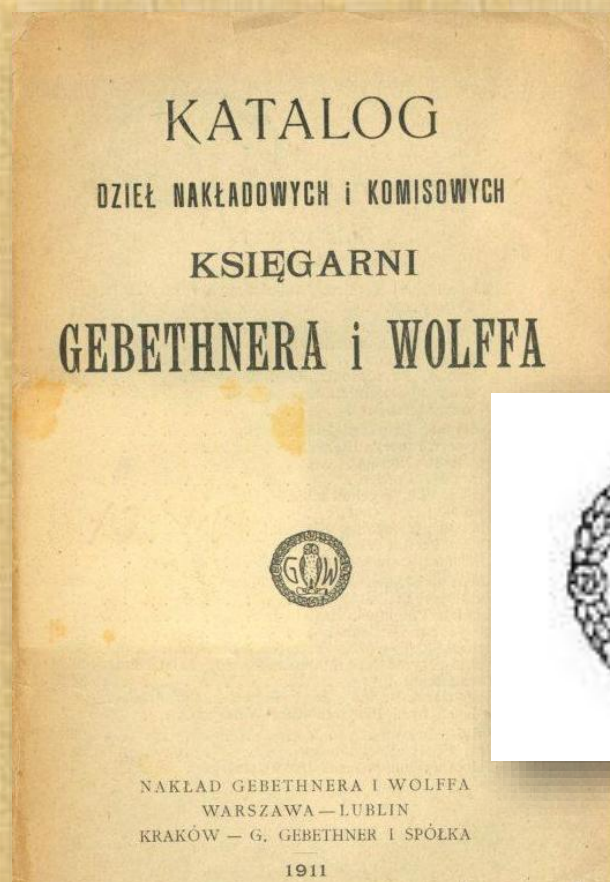

Spis treści umieszczono na końcu książki, po tekście głównym – czyli opowiadaniach Konopnickiej.

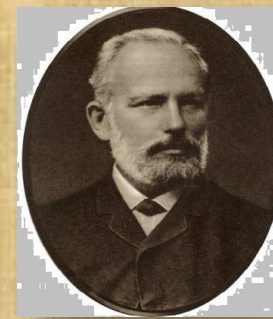
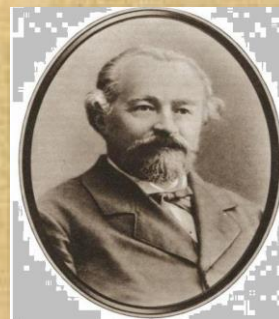

Strona tytułowa zbioru opowiadań Marii Konopnickiej. Czerwona tasiemka służy jako zakładka.

Strona tytułowa książki zawiera pełną informację o zbiorze, a więc imię i nazwisko autorki, tytuł z wyszczególnieniem kolejnych opowiadań, miejsce, rok i kolejność wydania, a także dane dotyczące wydawcy. Z nich dowiadujemy się, iż tomik opublikowany w 1904 roku jest drugim wydaniem tego tytułu, a jego wydawcą była znana wówczas firma księgarsko-wydawnicza Gebethner i Wolff.

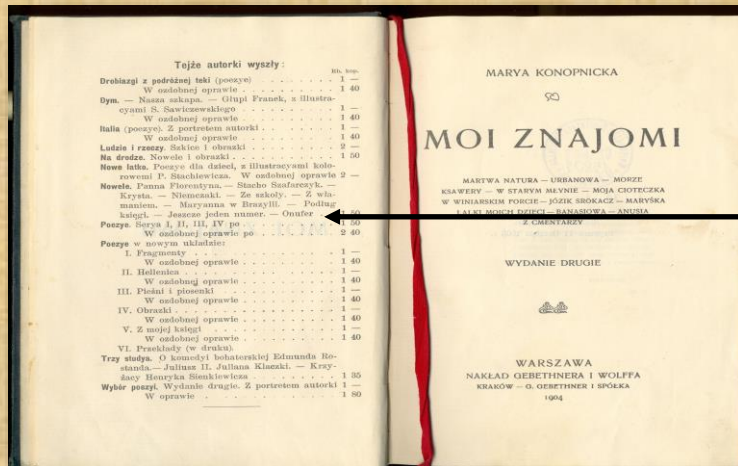
Gebethner i Wolff – jedna z największych firm księgarsko-wydawniczych w Polsce w XIX i na początku XX w., założona w 1857 r. w Warszawie przez Gustawa Gebethnera i Roberta Wolffa. Firma mieściła się w pałacu Potockich przy ul. Krakowskie Przedmieście 415 (17, nast. 15) od początku należała do najbardziej czynnych i najzręczniejszych przedsiębiorstw księgarskich stolicy(...) Księgarnia prowadziła sprzedaż różnorodnych książek beletrystycznych i naukowych, posiadała dobrze zaopatrzone skład nut, map, atlasów, przyjmowała prenumeratę na czasopisma polskie i obce³.

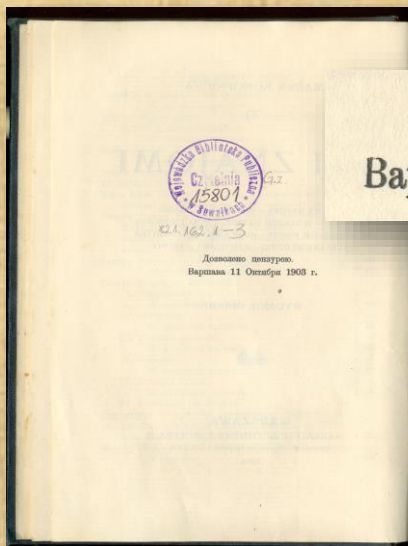
Gustaw Gebethner i August Robert Wolff. Źródło: <http://www.polacyzwyboru.pl/bohaterowie/rody>

³ Słownik pracowników książki polskiej, red. A. Michalewska, H. Tadeusiewicz, I. Treichel, Warszawa 1972, s. 249.

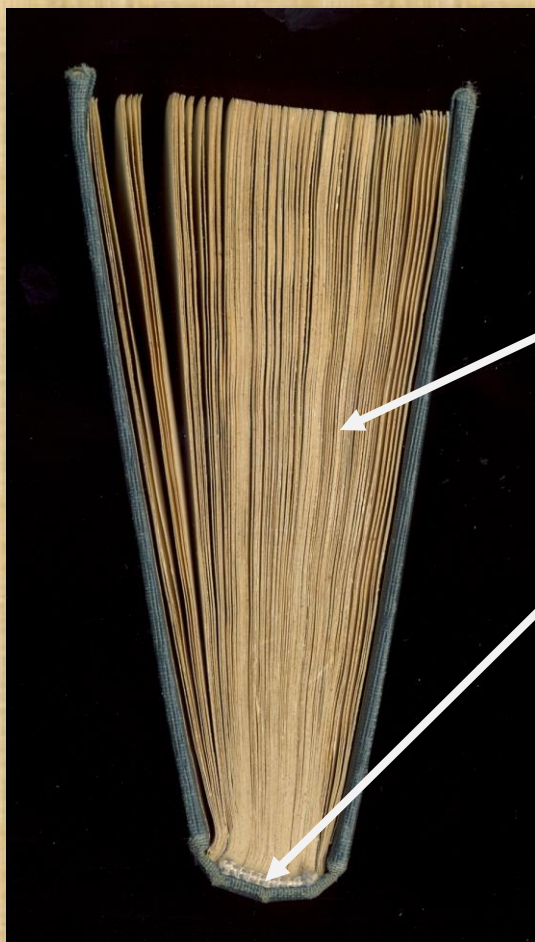

Na stronie przedtytułowej wyszczególniono wcześniej wydane książki Marii Konopnickiej

Дозволено цензурою.
Варшава 11 Октября 1903 г.

Na odwrocie strony tytułowej pozwolenie cenzora (w języku rosyjskim) na druk książki.

Wkład (blok) książki szyty, z okładką połączony solidnie.

Dodatkowym elementem ochronnym jest kapitałka zakończona lamówką, która z jednej strony służy do mechanicznego zabezpieczenia grzbietu książkowego, z drugiej zaś sama lamówka może być dodatkowym elementem zdobniczym.

Książka zachowana w stanie dobrym, kartki delikatnie pożółkłe.

Maria Konopnicka (1842-1910)

Na temat życia i twórczości Marii Konopnickiej napisano wiele książek i artykułów, często dość kontrowersyjnych, wręcz łamiących pewne stereotypy. Nie zamierzamy więc w tym miejscu analizować poszczególnych opowiadań autorki wchodzących w skład tomu *Moi znajomi*. Pozostawiamy to znawcom i koneserom literatury, a w szczególności polonistom i pasjonatom twórczości pisarki. Pragniemy zwrócić jednak uwagę na niewielkie opowiadanie *Z cmentarzy*, które zamyka wyżej omawiany tom. W nim chyba najsilniej brzmia echa związków Konopnickiej z Suwałkami.

Już w pierwszym zdaniu czytamy: *Pierwszym cmentarzem, jaki poznałam w moim życiu, były tak zwane „Mogilki” w Suwałkach*⁴. Suwalski cmentarz widziany z perspektywy kilkuletniego dziecka był miejscem niezwykłym, pełnym tajemnic, budzącym ciekawość, ale również lęk wynikający z kontaktu z nieznanym, a nawet zakazanym. *Ojciec nie pozwalał chodzić dzieciom na cmentarz. Nie byłam więc na Mogilkach (...). Z daleka za to widywałam Mogilki co dzień, żółciejące kopcami piasku w lecie, czerniejące krzyżami grobów swoich zimą*⁵.

W jaki sposób małej Marii udawało się zobaczyć cmentarz z jego jasną poświatą? Zapewne stojąc w oknie kamienicy (być może na piętrze) przy ulicy Kościuszki 31 widziała światła i zarys cmentarza. Możliwe również, iż wychodząc do przydomowego ogrodu, patrząc w kierunku przepływającej Czarnej Hańczy, udawało się jej w tamtym czasie zobaczyć suwalski cmentarz mieszczący się przy obecnej ulicy Zarzecze. Jak sama pisze: *W wieczory wiosenne podnosiły się*

⁴ M. Konopnicka, *Moi znajomi*, Warszawa 1904, s. [307].

⁵ Tamże, s. [307]-308.

z Hańczy mgły białe i płynęły w powietrzu leciuchne, powiewne, Marynka pokojówka mówiła, że to są „duszycki”. Niekiedy napępniały one sobą cały ogród. (...) jeśli jeszcze księżyc wtedy świecił wyraźnie, można było widzieć, jak się między drzewami przesuwały cienie, jak się słaniają, niktą i znów płyną, długie, białe rąbki powłócząc za sobą⁶.

Przez dziesięciolecia zmienił się wygląd zarówno ulic, jak i samych brzegów płynącej rzeki. Uregulowano w sposób zdecydowany bieg rzeki, zagospodarowano też częściowo jej brzegi i istniejący w pobliżu zalew Arkadia, a przede wszystkim za samą Czarną Hańczą powstało niewielkie osiedle mieszkaniowe, które skutecznie zasłania widok na suwalski cmentarz.

Plan Suwałk z zaznaczonym domem Wasiłowskich (obecnie Muzeum pisarki) oraz kompleksem cmentarzy

Wspomnienia z dzieciństwa pozostają jednak żywe i jak sama Konopnicka pisała: *lata przeszły, a dotąd pamiętam (...) widma znad Mogilek⁷.*

⁶ M. Konopnicka, *Trzy...*, s. 73-74.

⁷ M. Konopnicka, *Moi...*, s. 311.

BIBLIOGRAFIA

1. *Encyklopedia wiedzy o książce*, red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Frzynałowski. Wrocław 1971.
2. Fałtynowicz Z., *Maria Konopnicka z Wasiłowskich i Suwałki*, Suwałki 1996.
3. Konopnicka M., *Moi znajomi*, Warszawa 1904.
4. Konopnicka M., *Trzy nowele*, Suwałki 1992.
5. *Słownik pracowników książki polskiej*, red. A. Michalewska, H. Tadeusiewicz, I. Treichel, Warszawa 1972.
6. *Tej, która w Suwałkach zaczerpnęła pierwszą ośnowę życia : Muzeum im. Marii Konopnickiej 1973-2013*, oprac. M. Wołowska-Rusińska, współpr. K. Skłodowski, Wyd. 2 uzupełn., Suwałki [2013].

Ciąg Dalszy Nastąpi...

Dziękujemy za uwagę
i zapraszamy do korzystania z naszych zbiorów

Biblioteka Publiczna
im. Marii Konopnickiej
ul. Emilii Plater 33 A
16-400 Suwałki
<http://bpsuwalki.pl>

e-mail: sekretariat@bpsuwalki.pl,
czytelnia@bpsuwalki.pl

sekretariat: tel. 87 565-62-46

czytelnia książek: tel. 87 565-62-46 w. 19